

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра рослинництва

ЗАТВЕРДЖЕНО

Агробіологічний факультет

“ 18 ” червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Кормовиробництво та луківництво

Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність 201 «Агрономія»

Освітньо-професійна програма «Агрономія»

Факультет агробіологічний

Розробники: Ірина СВИСТУНОВА, доцент, к. с.-г. н., доцент

Леся БУРКО, доцент, к. с.-г. н., доцент

Опис навчальної дисципліни. У курсі дисципліни «Кормовиробництво та лукувництво» вивчаються основи організації сучасного кормовиробництва, технології вирощування основних кормових культур та принципи ефективного використання кормових угідь. Розглядаються особливості використання кормових площ на орних землях, загальні підходи до поліпшення природних лукопасовищних угідь і створення високопродуктивних сіножатей та пасовищ. Значна увага приділяється основам заготівлі та зберігання кормів, оцінці їх поживності, а також базовим принципам виробництва насіння кормових культур. Дисципліна формує практичне розуміння сучасних систем кормовиробництва та раціонального використання кормових ресурсів.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>201 «Агрономія»</i>	
Освітньо-професійна програма	<i>Агрономія</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	<i>вибіркова</i>	
Загальна кількість годин	<i>90</i>	
Кількість кредитів ECTS	<i>3</i>	
Кількість змістових модулів	<i>3</i>	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	<i>-</i>	
Форма контролю	<i>екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	<i>3</i>	<i>4</i>
Семестр	<i>6</i>	<i>7</i>
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>	<i>22 год.</i>
Практичні, семінарські заняття		<i>20 год.</i>
Лабораторні заняття	<i>45 год.</i>	
Самостійна робота	<i>15 год.</i>	<i>48 год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<i>5 год.</i>	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета дисципліни – надати студентам теоретичні знання та практичні вміння щодо біологічних, екологічних та агротехнічних основ вирощування польових кормових культур, поліпшення і раціонального використання природних кормових угідь, а також забезпечити розуміння принципів створення стійкої та ефективної кормової бази в системі сучасного агровиробництва.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з агрономії, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК 11. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 1. Здатність використовувати базові знання основних підрозділів аграрної науки (рослинництво, землеробство, селекція та насінництво, агрохімія, плідівництво, овочівництво, ґрунтознавство, кормовиробництво, механізація в рослинництві, захист рослин);

СК 2. Здатність вирощувати, розмножувати сільськогосподарські культури та здійснювати технологічні операції з первинної переробки і зберігання продукції;

СК 3. Знання та розуміння основних біологічних і агротехнологічних концепцій, правил і теорій, пов'язаних з вирощуванням сільськогосподарських та інших рослин;

СК 4. Здатність застосовувати знання та розуміння фізіологічних процесів сільськогосподарських рослин для розв'язання виробничих технологічних задач;

СК 8. Здатність розв'язувати широке коло проблем та задач у процесі вирощування сільськогосподарських культур, шляхом розуміння їх біологічних особливостей та використання як теоретичних, так і практичних методів.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 4. Порівнювати та оцінювати сучасні науково-технічні досягнення у галузі агрономії;

ПРН 10. Аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи у галузі агрономії;

ПРН 11. Ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов;

ПРН 12. Проектувати й організувати технологічні процеси вирощування насінневого матеріалу сільськогосподарських культур відповідно до встановлених вимог;

ПРН 13. Проектувати та організувати заходи вирощування високоякісної сільськогосподарської продукції відповідно до чинних вимог;

ПРН 14. Інтегрувати й удосконалювати виробничі процеси вирощування сільськогосподарської продукції відповідно до чинних вимог.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	тижні	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
			п	п	с.р.		п	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Модуль 1. Польове кормовиробництво									
Тема 1. Кормовиробництво як складова аграрного виробництва: сучасний стан, значення та перспективи розвитку.	1	6	2	4		6	2	2	2
Тема 2. Організація кормової площі та проектування кормових сівозмін	2	8	2	4	2	4		2	2
Тема 3. Зернові культури в кормовиробництві: кормова цінність, використання та технологічні особливості вирощування.	3	6	2	4		4	2		2
Тема 4. Зернобобові культури як джерело кормового білка: значення, використання та технології вирощування.	4	6	2	4		6	2	2	2
Тема 5. Силосні та перспективні кормові культури: кормова цінність і технології вирощування.	5	11	4	4	3	6	2	2	2
Тема 6. Коренеплоди, бульбоплоди та баштанні культури в кормовиробництві: використання, кормова цінність і технології вирощування.	6	4	2	2		4		2	2
Тема 7. Проміжні культури в системі польового кормовиробництва.	7	4	2	2		6	2	2	2
Разом за модулем 1		45	16	24	5	36	10	12	14
Модуль 2. Лучне кормовиробництво									
Тема 8. Природні кормові угіддя України: класифікація, зональні особливості та продуктивний потенціал.	8	6	2	2	2	10	2	2	6
Тема 9. Поверхнєве поліпшення природних кормових угідь: основні заходи та умови їх застосування.	9	6	2	4		4	2		2
Тема 10. Докорінне поліпшення природних кормових угідь та створення продуктивних травостоїв.	10	6	2	4		10	2	2	6
Тема 11. Культурні пасовища і сіножаті: створення та ефективне використання.	11	9	2	4	3	10	2	2	6
Разом за модулем 2		25	8	14	5	34	8	6	20
Модуль 3. Технології заготівлі, зберігання та оцінки якості кормів									
Тема 12. Кормові конвеєри в системі кормовиробництва.	12	6	2	2	2	10	2	2	6
Тема 13. Технології заготівлі та зберігання кормів.	13-14	10	4	3	3	8	2		6
Тема 14. Облік кормів, оцінка їх якості та вимоги державних стандартів.	15	4	2	2		2			2
Разом за модулем 3		20	8	7	5	20	4	2	14

Усього годин		90	30	45	15				
Курсовий проект (робота) з _____ (якщо є в навчальному плані)									
Усього годин		90	30	45	15	90	22	20	48

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Кормовиробництво як складова аграрного виробництва: сучасний стан, значення та перспективи розвитку	2
2	Організація кормової площі та проектування кормових сівозмін	2
3	Зернові культури в кормовиробництві: кормова цінність, використання та технологічні особливості вирощування	2
4	Зернобобові культури як джерело кормового білка: значення, використання та технології вирощування	2
5	Силосні та перспективні кормові культури: кормова цінність і технології вирощування	2
6	Коренеплоди, бульбоплоди та баштанні культури в кормовиробництві: використання, кормова цінність і технології вирощування	2
7	Проміжні культури в системі польового кормовиробництва	2
8	Природні кормові угіддя України: класифікація, зональні особливості та продуктивний потенціал	2
9	Поверхнєве поліпшення природних кормових угідь: основні заходи та умови їх застосування	2
10	Докорінне поліпшення природних кормових угідь та створення продуктивних травостоїв	2
11	Культурні пасовища і сіножаті: створення та ефективне використання	2
12	Кормові конвеєри в системі кормовиробництва	2
13	Технології заготівлі та зберігання кормів	4
14	Облік кормів, оцінка їх якості та вимоги державних стандартів	2

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Оцінка поживної цінності рослинних кормів	2
2	Класифікація рослинних кормів та оцінка їх поживної цінності	2
3	Оцінка продуктивності кормової сівозміни	4
4	Біологічні особливості та кормова характеристика зернофуражних культур	2
5	Проектування однорічних травосумішок	4
6	Оцінка продуктивності та виробниче обґрунтування	4

	виращування силосних культур	
7	Оцінка продуктивності та кормової цінності коренебульбоплодів і баштанних культур	2
8	Оцінка ефективності використання проміжних посівів у кормовиробництві	2
9	Класифікація багаторічних кормових трав за біологічними та екологічними ознаками	2
10	Визначення багаторічних тонконогових трав за морфологічними ознаками та вивчення їх біолого-екологічних особливостей	4
11	Визначення насіння багаторічних тонконогових трав за морфологічними ознаками	2
12	Визначення багаторічних бобових трав за морфологічними ознаками та вивчення їх біолого-екологічних особливостей	2
13	Визначення насіння багаторічних бобових трав за морфологічними ознаками	2
14	Складання травосумішок та розрахунок норми висіву трав.	3
15	Визначення потреби в зелених кормах та проектування зеленого конвеєра	4
16	Облік та оцінка якості консервованих кормів	4

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Складіть приклад схеми кормової сівозміни для фермерського господарства. Обґрунтуйте вибір культур, послідовність їх розміщення та вплив на родючість ґрунту	4
2	Підготуйте таблицю з порівняльною характеристикою трьох силосних культур (кукурудза, сорго, соняшник): врожайність, вміст сухої речовини, строки сівби та збирання.	1
3	Охарактеризуйте переваги і недоліки малопоширених кормових культур. За індивідуальним завданням опишіть технологічні особливості їх вирощування та можливість використання в сівозмінах.	2
4	Підготуйте презентацію на тему: «Екологічне та господарське значення природних кормових угідь України в умовах змін клімату»	2
5	Сформууйте порівняльну таблицю переваг і недоліків культурних пасовищ та сіножатей порівняно з природними угіддями (за критеріями: продуктивність, видовий склад, стабільність, вартість створення тощо)	3
6	Складіть модель зеленого кормового конвеєра для молочної ферми на 50 корів: доберіть культури за періодами надходження зеленої маси та вкажіть строки сівби і збирання	2

7	Проаналізуйте переваги й недоліки основних способів заготівлі: сіна, сінажу, силосу. Наведіть приклади сучасної техніки та методів консервування, які застосовуються у господарствах	3
Разом		15

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист практичних робіт, проєктів;
- пірінгове оцінювання.

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- метод проєктного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод гейміфікованого навчання.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. <i>Польове кормовиробництво</i>		
Практична робота 1.	Знання основних показників поживної цінності рослинних кормів, уміння визначати та оцінювати їх кормові характеристики, аналізувати вміст поживних речовин і енергетичну цінність кормів, а також розуміння їх значення для формування повноцінної кормової бази та забезпечення потреб сільськогосподарських тварин.	10
Практична робота 2.	Знання сучасної класифікації рослинних кормів та їх господарського призначення, уміння розрізняти основні групи кормів, оцінювати їх поживну цінність і доцільність використання в годівлі тварин, а також розуміння ролі різних видів кормів у забезпеченні збалансованої кормової бази.	5
Практична робота 3.	Знання принципів формування кормових сівозмін та показників їх продуктивності, уміння оцінювати вихід кормової продукції з	10

	одиниці площі, аналізувати ефективність структури посівів і обґрунтовувати напрями підвищення продуктивності кормових сівозмін, а також розуміння їх значення для стабільного забезпечення господарства кормами	
Практична робота 4.	Знання біологічних особливостей, господарського значення та кормової цінності основних зернофуражних культур, уміння аналізувати їх морфологічні ознаки, оцінювати кормові властивості та обґрунтовувати доцільність використання в системі кормовиробництва	5
Практична робота 5.	Знання принципів формування однорічних травосумішок та біологічної сумісності їх компонентів, уміння добирати культури для сумісного вирощування з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов і напряду використання кормів, а також обґрунтовувати склад травосумішок для отримання високопродуктивних кормових агроценозів.	10
Практична робота 6.	Знання біологічних особливостей та кормового значення силосних культур, уміння оцінювати їх продуктивність, розраховувати вихід кормової продукції та обґрунтовувати доцільність вирощування окремих культур для заготівлі силосу в конкретних виробничих умовах	10
Практична робота 7.	Знання кормового значення коренебульбоплодів і баштанних культур, уміння оцінювати їх продуктивність та поживну цінність, аналізувати можливості використання в раціонах тварин і обґрунтовувати їх місце в системі кормовиробництва господарства.	5
Практична робота 8.	Знання особливостей використання проміжних посівів у кормовиробництві, уміння оцінювати їх продуктивність та ефективність, визначати їх роль у підвищенні інтенсивності використання ріллі та забезпеченні безперервного надходження кормової продукції	5
Самостійна робота 1.	Вміння скласти схему кормової сівозміни та порівнювати кормові культури за агрономічними показниками, знання особливостей вирощування основних і малопоширених силосних культур, розуміння їх впливу на родючість ґрунту та ефективність	10

	кормовиробництва.	
Модульна контрольна робота 1.	Вміння порівнювати та оцінювати сучасні науково-технічні досягнення у галузі агрономії; аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи у галузі агрономії; інтегрувати й удосконалювати виробничі процеси вирощування сільськогосподарської продукції відповідно до чинних вимог	30
Разом за модулем 1		100
Модуль 2. <i>Лучне кормовиробництво</i>		
Практична робота 9.	Знання біологічних та екологічних особливостей багаторічних кормових трав, уміння класифікувати їх за господарсько цінними ознаками, екологічними вимогами та морфологічними характеристиками, а також розуміння значення цих ознак для формування продуктивних і довговічних кормових угідь.	10
Практична робота 10.	Знання морфологічних, біологічних та екологічних особливостей багаторічних тонконогових трав, уміння визначати основні види за діагностичними морфологічними ознаками, оцінювати їх кормову цінність та господарське значення, а також розуміння особливостей їх використання у кормовиробництві	10
Практична робота 11.	Знання морфологічних ознак насіння основних багаторічних тонконогових трав, уміння ідентифікувати види за зовнішніми ознаками насіння та оцінювати його видову належність, а також розуміння значення якісного насінневого матеріалу для створення продуктивних травостоїв.	10
Практична робота 12.	Знання морфологічних, біологічних та екологічних особливостей багаторічних бобових трав, уміння визначати їх видову належність за морфологічними ознаками, оцінювати кормову цінність та господарське значення, а також розуміння ролі бобових компонентів у підвищенні продуктивності та якості кормових угідь	10
Практична робота 13.	Знання морфологічних ознак насіння основних багаторічних бобових трав, уміння розпізнавати види за зовнішніми характеристиками насіння	10

	та оцінювати його посівні властивості, а також розуміння значення видового складу насіння для створення високопродуктивних кормових агроценозів	
Самостійна робота 2.	Вміння аналізувати склад і продуктивність природних кормових угідь та розробляти схему створення культурного пасовища, знання вимог до підбору травосумішей і їх агротехніки в різних природно-кліматичних зонах України, розуміння значення зонального підходу до формування стійких і продуктивних лукопасовищних угідь.	20
Модульна контрольна робота 2.	Вміння ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов; проектувати й організувати технологічні процеси вирощування насінневого матеріалу сільськогосподарських культур відповідно до встановлених вимог	30
Разом за модулем 2		100
Модуль 3. <i>Сучасні технології заготівлі та зберігання кормів</i>		
Практична робота 14.	Знання принципів формування травосумішок різного господарського призначення, уміння добирати компоненти травосумішок, розраховувати норми висіву та обґрунтовувати їх склад залежно від природних умов і напряду використання угідь, а також розуміння ролі травосумішок у створенні продуктивних і довговічних травостоїв.	15
Практична робота 15.	Знання принципів організації зеленого конвеєра та розрахунку потреби тварин у зелених кормах, уміння визначати потребу господарства у кормовій продукції, підбирати кормові культури та складати схеми безперервного надходження зелених кормів протягом вегетаційного періоду, а також розуміння значення зеленого конвеєра для ефективного функціонування кормової бази	20
Практична робота 14.	Знання основних показників якості консервованих кормів, вимог нормативної документації та методів їх оцінювання, уміння проводити облік кормів, визначати їх якість за органолептичними та технологічними показниками, а також розуміння впливу якості кормів на ефективність годівлі та продуктивність тварин.	15

Самостійна робота 3.	Вміння моделювати зелений конвеєр для забезпечення тварин зеленими кормами впродовж вегетаційного періоду та аналізувати способи консервування кормів, знання строків сівби й збирання польових кормових культур і сучасну техніку для консервування, розуміння значення безперервного кормозабезпечення для продуктивності тварин.	20
Модульна контрольна робота 3.	Вміння аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи у галузі агрономії; проектувати та організовувати заходи вирощування високоякісної сільськогосподарської продукції відповідно до чинних вимог	30
Разом за модулем 3		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	
Курсовий проект/робота (за наявності)		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	<i>НАПРИКЛАД:</i> роботи, які здають із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	<i>НАПРИКЛАД:</i> списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонено (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові покликання на використану літературу.

Політика щодо відвідування:	НАПРИКЛАД: відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)
------------------------------------	---

9. Навчально-методичне забезпечення:

1. Електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=805>);
2. Кормовиробництво : практикум /Г.І. Демидась та ін.; За ред.: Г.І. Демидася, І.Т. Слюсаря. Київ : Прінтеко, 2020. 490 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. ДСТУ 4674:2006 – «Сіно. Технічні умови»
2. ДСТУ 4684:2006 – «Сінаж. Технічні умови»
3. ДСТУ 4782:2007 – «Силос із зелених рослин. Технічні умови»
4. Інститут кормів та сільського господарства Поділля <https://fri.vin.ua>
5. Кормовиробництво та луківництво: навчальний посібник. В.І. Григор'єв, Є.М. Огурцов, М.А. Бобро, В.Г. Міхєєв. Харків: ХНАУ, 2021. 512 с.
6. Науковий збірник «Корми і кормовиробництво» <https://fri.vin.ua/naukovij-zbirnik/>
7. Петриченко В., Корнійчук О. Наукове забезпечення виробництва кормів в умовах воєнного стану. *Корми і кормовиробництво*. 2022. Вип 93. С. 10–20.
8. Спринчук Н. А., Чернелівська О. О., Воронецька І. С. Теоретичні аспекти інвестування польового кормовиробництва та вплив зміни клімату на галузь. *Агросвіт*. 2021. (17), 21–27.
9. Gantner R., Steiener Z., Herman G. Forages production. URL: https://ict-agriculture.com/wp-content/uploads/2023/01/Gantner-Steiner-Herman-FORAGES-PRODUCTION.pdf?utm_source=chatgpt.com
10. Sprynchuk N., Voronetska I., Korniiichuk O., Petrychenko I. (2022). Climate crisis and features of modernization of field feed production in developed countries. *Feeds and Feed Production*. 2022. (94). 105–115.
11. Sprynchuk O., Korniiichuk O., Petrychenko I., Yudova O., Zadorozhna I.. Theoretical aspects of smart technologies use in field feed production. *Feeds and Feed Production*. 2024 (97). 169–178.
12. Voronetska I., Yurchuk N. Кормовиробництво в Україні: тенденції, проблеми і перспективи. *Ukrainian Black Sea region agrarian science*. 2023. 27(2), 51–62.